

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

7. Międzynarodowy Festiwal — Muzyki
Europy — Środkowo — Wschodniej

eufonie

Poświęty i powidoki

Odbicia: Dvořák / Knapik

Warszawa — 23 listopada 2025

Odbicia: Dvořák / Knapik

23 listopada (niedziela) — 18.00

Filharmonia Narodowa
Sala Koncertowa
ul. Jasna 5
Warszawa

Honorowy patronat: Jego Ekscelencja Břetislav Dančák,
Ambasador Nadzwyczajny i Pełnomocny Republiki Czeskiej
w Rzeczypospolitej Polskiej

Program koncertu

Antonín Dvořák

(1841–1904)

IX Symfonia e-moll

Z Nowego Świata op. 95

(1893)

Adagio. Allegro molto

Largo

Molto vivace

Allegro con fuoco

* * *

Eugeniusz Knapik

(ur. 1951)

Beauty Radiated in Eternity

na chór i orkiestrę

(2012)

słowa: Hafiz Shirazi (1320–1389)

przekład słów na język angielski:

Mahmood Jamal (1948–2020)

Wykonawcy:

Chór i Orkiestra Symfoniczna

Filharmonii Śląskiej

Eugene Tzigane

dyrygent

Jarosław Wolanin

kierownik artystyczny chóru

Odbicia: Dvořák / Knapik

Antonín Dvořák, IX Symfonia e-moll „Z Nowego Świata” op. 95 (1893)

U szczytu swej kariery, w latach 1892–1895, Antonín Dvořák objął funkcję dyrektora nowojorskiego National Conservatory of Music. Związane z tą nominacją nadzieje Amerykanów ziściły się z nawiązką: czeski mistrz nie dość, że tchnął nowe życie w pedagogikę muzyczną Stanów Zjednoczonych, to jeszcze skomponował pierwsze „amerykańskie” arcydzieła muzyczne – obok *Kwartetu smyczkowego F-dur* op. 96 (1893) i *Koncertu wiolonczelowego h-moll* op. 104 (1894) należy do nich *IX Symfonia e-moll „Z Nowego Świata”* op. 95 (1893).

Powstała ona w miasteczku Spillville (w stanie Iowa), gdzie latem 1893 roku Dvořák wraz z rodziną spędził idylliczne wakacje w kolonii czeskich emigrantów. Symfonia wyrasta z jego zachwyty otwartymi przestrzeniami prerii amerykańskich, które podziwiał w trakcie podróży z Nowego Jorku. Ale w silniejszym jeszcze stopniu jest ona próbą rozpoznania ducha rodzącej się wówczas kultury amerykańskiej. Zdaniem Dvořáka muzyka Nowego Świata, na wzór europejskich szkół narodowych, powinna czerpać z folkloru, czyli przede wszystkim z pieśni *negro spirituals* (które śpiewał dlań czarnoskóry student Harry T. Burleigh – w progi nowojorskiej uczelni mogli wstępować wszyscy, niezależnie od płci i koloru skóry) oraz pieśni Indian. Ku swemu zaskoczeniu Dvořák odkrył, że w obu tych rdzennych tradycjach występuje skala pentatoniczna. Nic dziwnego, że zabarwia ona też tematy jego dzieła.

Ta najsłynniejsza z symfonii Dvořáka jest wyjątkowa także pod względem sztuki kompozytorskiej, zastosował w niej bowiem Dvořák technikę cykliczną: główny temat części pierwszej powraca w każdym kolejnym ogniwie. A przed finałową kodą przypomniane zostają myśli wszystkich trzech części wcześniejszych (przy czym, jeśli chodzi o *Largo*, Dvořák nie cytuje tematu, lecz poprzedzający go tajemniczy wstęp akordowy).

Nowojorska premiera 16 grudnia 1893 roku była największym triumfem w karierze Dvořáka. Niekończące się owacje wybuchały po każdej części. Wkrótce potem *IX Symfonia* wybrzmiewała w salach koncertowych całego świata.

*

Eugeniusz Knapik, *Beauty Radiated in Eternity* (2012)

W tej chóralnej kantacie Eugeniusz Knapik sięgnął po poezję Hafiza, perskiego mistyka, który od czasów Goethego i wprowadzonego przezeń pojęcia *Weltliteratur* fascynuje Europejczyków pragnących odnaleźć za zasłoną egzotyizmu pewne uniwersalne i ożywcze porządki duchowe. Słuchacz polski pomyśli też z pewnością o Szymanowskim – nie tylko o jego dwóch cyklach pieśni do słów Hafiza, ale także o *III Symfonii* do słów innego sufickiego poety, Dżalaluddina Rumiego. Nowy romantyzm Knapika jest w istocie nawiązaniem, w nowych warunkach i na własnych zasadach, do ekstatycznej mistyki muzycznej początków XX wieku – Mahlera, Skriabina, Szymanowskiego.

Tekst Hafiza mówi o pięknie jako emanacji miłości pociągającej ku Bogu anioły i człowieka, o ile ten ostatni gotów jest poddać się boskiemu impulsowi i zrezygnować z buntowniczego rozumu, który zamiast jednoczyć, kusi swą władzą i izoluje od źródła bytu. Półgodzinna, jednocześnie kompozycja Knapika składa się z trzech faz wewnętrznych. Poemat jest w całości zaprezentowany już w fazie pierwszej, rozpoczynającej się jakby od nabrania wiatru w żagle, trzykrotnym zatoczeniem coraz to szerszego kręgu (z trzykrotnym powrotem motywu inicjalnego). Na tle isticie klimtowskiego bogactwa kształtów i barw wyróżnia się skromna i smutna muzyka strofy mówiącej o pułapce rozumu. W instrumentalnej fazie środkowej, utrzymanej w stylu bezwzględnej *moto perpetuo*, ujawnia się nieludzki mechanizm świata oderwanego od transcendentnego źródła (na początku tej fazy pojawiają się akordy dwunastodźwiękowe, symbolizujące tu jałowe spekulacje muzyki XX wieku). Faza końcowa przychodzi po katastrofie fazy drugiej. Powracają w niej (jako wspomnienie, przestroga, marzenie, wizja odnowy?) fragmenty wiersza Hafiza, przy czym muzyka odwraca tok narracyjny fazy pierwszej: najpierw pojawia się strofa o rozumie, na koniec zaś – ekstatyczna pochwała boskiej Miłości i Piękna. Te dwa słowa, BEAUTY + LOVE, Knapik wyróżnia w partyturze majuskułą.

Marcin Trzęsiok

Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Śląskiej

Orkiestra działa nieprzerwanie od 1945 roku. Od samego początku działalności brała udział w wielu polskich i zagranicznych festiwalach muzycznych. Zespół dokonał światowych prawykonań ponad 80 utworów oraz odbył ponad 200 tras zagranicznych, koncertując w całej Europie, a także w Japonii, Korei Południowej i Tajwanie. W dorobku płytowym orkiestry znajduje się ponad 40 nagrań dla polskich i światowych wytwórni. Ogromnym dokonaniem fonograficznym zespołu stały się nagrania wszystkich dzieł symfonicznych, wokально-orkiestrowych i kantatowo-oratoryjnych Karola Szymanowskiego.

Eugene Tzigane – dyrygent

Neda Navae

Dyrygent wyróżniający się swoim kunsztem i magnetyczną osobowością, doceniany za szeroki zakres stylistyczny wykonywanego repertuaru,

wyraziste brzmienie i niespotykaną perspektywę interpretacyjną. Eugene Tzigane ma amerykańsko-japońskie pochodzenie, ale na miejsce zamieszkania wybrał Europę. Artysta wnosi do swojej pracy w roli dyrygenta wyjątkowy głos muzyczny, łącząc precyzję z wyobraźnią, tradycję z nieustraszoną duchem eksploracji. Jego umiejętność wydobywania z orkiestr, z którymi współpracuje, zarówno pierwotnej energii, jak i subtelnych niuansów, sprawiła, że jest jednym z najczęściej zapraszanych dyrygentów gościnnych przez czołowe zespoły na czterech kontynentach.

Chór Filharmonii Śląskiej

Jest jednym z najdłużej działających chórów filharmonicznych w Polsce, powstał w 1974 roku z inicjatywy Karola Stryji. W swoim repertuarze ma kilkaset dzieł z towarzyszeniem orkiestry oraz setki utworów muzyki a cappella. Do najsłynniejszych dokonań Chóru Filharmonii Śląskiej można zaliczyć pierwsze w Polsce prezentacje *Snu Geroncjusza* Edwarda Elgara i *Koncertu na chór* Alfreda Schnittkego oraz pierwsze w kontekście liturgicznym wykonanie *Missa pro pace* Wojciecha Kilara. Chór utrwalił na płytach wszystkie wokalnie-instrumentalne dzieła Karola Szymanowskiego i niektóre arcydzieła chóralne Henryka Mikołaja Góreckiego.

Jarosław Wolanin – I dyrygent i kierownik artystyczny chóru

Od 2001 roku związany zawodowo z Chórem Filharmonii Śląskiej, od 2009 roku jako kierownik artystyczny i dyrygent zespołu. Z chórem tym

dokonał wielu prawykonań najnowszej muzyki polskiej. Jarosław Wolanin koncertuje zarówno w Polsce, jak i za granicą, występując w Niemczech, Czechach i Francji. W 2014 roku został odznaczony Srebrną Odznaką Honorową za Zasługi dla Województwa Śląskiego, a w roku 2020 – Brązowym Medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”. Jest doktorem sztuki w zakresie dyrygentury.

Organizatorzy

Dofinansowano
ze środków
Ministra Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

Mecenas

Partner strategiczny

Patronat honorowy

Prezydent
miasta stołecznego
Warszawy

Partnerzy

Filharmonia
Narodowa

FILHARMONIA
ŚLĄSKA IM. H.M.
GÓRECKIEGO

FILHARMONIA
OPOLSKA
im. Józefa Elsnera

INSTYTUT
ADAMA
MICKIEWICZA

KINOTEKA

Patroni medialni

dwójka
POLSKIE RADIO

RZECZPOSPOLITA

rp.pl

wysokieobcasy.pl

PORTAL
PRESTO

Glissando

POLSKA AGENCJA PRASOWA

naszemiasto.

Festiwal jest członkiem

Bilety

Bilety²⁴

eufonie.pl